

Sygn. akt: I C 899/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 27 grudnia 2022 r. w Olsztynie

sprawy z powództwa **A. D. (1) i D. D.**

przeciwko **(...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

I. umarza postępowanie w zakresie żądania zapłaty kwoty 2.919 (dwa tysiące dziewięćset dziewiętnaście) zł,

II. ustala, że umowa nr (...) o kredyt konsolidacyjny N.-H., zawarta w dniu 6 maja 2011 r. pomiędzy powodami A. D. (1) i D. D., a (...) Bank (...) S. A. w G., której następcą prawnym jest (...) Bank (...) S. A. w W. jest nieważna,

III. zasądza od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 4.763 zł 84 gr (cztery tysiące siedemset sześćdziesiąt trzy złote osiemdziesiąt cztery grosze) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 8 listopada 2022 r. do dnia zapłaty i kwotę 17.489,06 (siedemnaście tysięcy czterysta osiemdziesiąt dziewięć i 6/100) (...) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 8 listopada 2022 r. do dnia zapłaty ,

IV. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

V. zasądza od pozwanego na rzecz powodów tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 6.434 zł (sześć tysięcy czterysta trzydzieści cztery) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, w tym kwotę 5.434 (pięć tysięcy czterysta trzydzieści cztery) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt: I C 899/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 30 sierpnia 2021 r. skierowanym przeciwko bankowi (...) S.A. w W. powodowie A. D. (1) i D. D. wnieśli o:

1. ustalenie, że umowa nr (...) o kredyt konsolidacyjny N.-H. zawarta w dniu 6 maja 2011 r. pomiędzy powodami, a (...) Bank (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w G., którego następcą prawnym jest pozwany, jest nieważna, oraz zasądzenie pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 7.682,84 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29 maja 2021 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 17.489,06 CHF wraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29 maja 2021 r. do dnia zapłaty,

ewentualnie,

2. ustalenie, że umowa nr (...) (...) (...) o kredyt konsolidacyjny N.-H. zawarta w dniu 6 maja 2011 r. pomiędzy powodami, a (...) Bank (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w G., którego następcą prawnym jest pozwany jest nieważna.

ewentualnie,

3. zasądzenie od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 7.682,84 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczony od dnia 29 maja 2021 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 17.489,06 CHF wraz z ustawowymi odsetkami opóźnienie liczonymi od dnia 29 maja 2021 r. do dnia zapłaty,

ewentualnie,

4. ustalenie, że powodów nie wiążą postanowienia § 5 ust. 3 Części Szczególnej Umowy oraz postanowienia § 1 ust. 2 pkt 2 oraz § 17 pkt. 3 Części Ogólnej umowy nr (...) o kredyt konsolidacyjny N.-H. zawartej w dniu 6 maja 2011 r. pomiędzy powodami, a (...) Bank (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w G., którego następcą prawnym jest pozwany oraz zasądzenie od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 14.594,76 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29 maja 2021 r. do dnia zapłaty,

ewentualnie,

5. ustalenie, że powodów nie wiążą postanowienia § 5 ust. 3 Części Szczególnej Umowy oraz postanowienia § 1 ust. 2 pkt 2 oraz § 17 pkt. 3 Części Ogólnej umowy nr (...) o kredyt konsolidacyjny N.-H. zawartej w dniu 6 maja 2011 r. pomiędzy powodami, a (...) Bank (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w G., którego następcą prawnym jest pozwany,

ewentualnie,

6. zasądzenie od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 14.594,76 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 29 maja 2021 r. do dnia zapłaty.

Ponadto, w każdym wypadku wnieśli o zasądzenie od pozwanego łącznie na rzecz powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w sześciokrotności wysokości stawki minimalnej zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, od czasu uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty – według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że umowę zawarli działając jako konsumenci w rozumieniu art. 22 k.c. Treść wzorca umownego nie była z powodami uzgadniana indywidualnie i nie mieli żadnego wpływu na ukształtowanie jego postanowień. Postanowienia umowne zawarte w § 5 ust. 3 Części Szczególnej Umowy oraz postanowienia § 1 ust. 2 pkt 2 oraz § 17 pkt 3 Części Ogólnej Umowy stanowią tak zwane klauzule indeksacyjne, których treść uznać należy, za niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w konsekwencji za bezskuteczne wobec powodów. Bank w sposób dowolny, nieokreślony w umowie kredytu, kształtował wysokość kursu, w oparciu o który obliczane były raty spłaty kredytu oraz bieżące saldo zadłużenia powodów. Umowa jest sprzeczna z art. 69 prawa bankowego oraz art. 353¹ k.c. Kwestionowane przez powodów postanowienia stanowią klauzule niedozwolone – są one sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz w sposób rażąco naruszają interesy powodów. W ocenie powodów zawarcie w umowie klauzul niedozwolonych powoduje nieważność całej umowy kredytowej. W aktualnym stanie prawnym nie ma możliwości zastosowania w miejsce abuzywnego postanowienia innego pozostającego w mocy postanowienia umownego lub powszechnie obowiązującego przepisu prawa.

(pozew k. 4-15v)

Pozwany Bank (...) S.A. (dalej: Bank) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu z należnymi na mocy art. 98 § 1¹ k.p.c. z odsetkami, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od dokumentów pełnomocnictwa.

Pozwany w pierwszej kolejności zakwestionował roszczenie powodów zarówno co do zasady jak i wysokości, jednocześnie podnosząc zarzut ich nieudowodnienia. W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazał, że całkowicie

niezasadne są zarzuty w przedmiocie nieważności umowy oraz możliwości kwalifikowania kwestionowanych przez powodów postanowień umownych, jako postanowienia niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Pozwany zaprzeczył twierdzeniom strony powodowej, w szczególności:

- bank nie udzielił powodom informacji na temat mechanizmu działania kredytu, co sprawiło że powodowie nie byli świadomi ryzyka wynikającego z umowy,
- przedstawiciele banku nie poinformowali powodów o ryzyku zmiany kursu waluty oraz o skali i konsekwencjach tych ryzyk dla ich zobowiązań finansowych,
- powodowie nie mieli możliwości negocjowania warunków umowy kredytu,
- powodowie nie zostali poinformowani o kursach, jakie będą miały zastosowanie do przewidzianych w umowie kredytu przeliczeń oraz nie został im wyjaśniony sporny mechanizm przeliczeniowy,
- kursy walut stosowane przez pozwanego były ustalone swobodnie, jednostronnie,
- bank w sposób arbitralny kształtował wysokość zobowiązania powodów,
- bank w sposób nierównomierny rozłożył ryzyko wynikające ze zmiany kursu (...) pomiędzy stronami umowy,
- bank mógł sterować kursami (...) bez żadnych ograniczeń.

Pozwany wskazał, że korzystanie z Tabeli kursów Banku przy wypłacie i spłacie kredytu miało charakter fakultatywny i zależało od woli stron. Każdy klient pozwanego był uprawniony do negocjacji kursu waluty (...), w tym zakresie wystarczającego było zawarcie umowy ramowej. Pozwany wskazał, że świadczenie powodów nie może być kwalifikowane jako świadczenie nienależne.

(odpowiedź na pozew k. 52-79)

Powodowie pismem z dnia 14.12.2022 r. cofnęli powództwo co do kwoty 2.919,00 zł wraz z zrzeczeniem się roszczenia.

Dokonali też modyfikacji powództwa wnosząc o ustalenie, że umowa nr (...) o kredyt konsolidacyjny N.-H., zawarta w dniu 6 maja 2011 r., pomiędzy powodami, a (...) Bank (...) S. A. z siedzibą w G., którego następcą prawnym jest pozwany, jest nieważna oraz zasądzenie od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 4.763,84 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 29 maja 2021 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 17.489,06 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 29 maja 2021 r. do dnia zapłaty.

Powodowie wskazali, że na dochodzoną przez nich kwotę składają się:

- kwota 1.122,74 zł stanowiąca sumę wpłaconych rat kapitałowo w okresie od dnia zawarcia przez powodów umowy kredytu z pozwanym tj. od dnia 6 maja 2011 r. do dnia 15 grudnia 2011 r. oraz w dniu 15 marca 2012 r. - tytułem zwrotu kapitału,
- kwota 3.641,10 zł stanowiąca sumę wpłaconych rat odsetkowych w okresie od dnia zawarcia przez powodów umowy kredytu z pozwanym tj. od dnia 6 maja 2011 r. do dnia 15 grudnia 2011 r. oraz w dniu 15 stycznia 2016 r. - tytułem zwrotu odsetek,
- kwota 7.293,75 CHF stanowiąca sumę wpłaconych rat kapitałowo w okresie od dnia 16 stycznia 2012 r. do dnia 15 kwietnia 2021 r. z wyłączeniem: dnia 15 marca 2012 r. oraz dnia 15 stycznia 2016 r. - tytułem zwrotu kapitału,
- kwota 10.195,31 CHF stanowiąca sumę wpłaconych rat odsetkowych w okresie od dnia 16 stycznia 2012 r. do dnia 15 kwietnia 2021 r. z wyłączeniem: dnia 15 marca 2012 r. oraz dnia 15 stycznia 2016 r. - tytułem zwrotu odsetek.

(pismo powodów – k. 268-269)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 28 marca 2011 r. powodowie D. D. i A. D. (1), jako konsumenci wystąpili do poprzednika prawnego pozwanego Banku (...) S.A. z siedzibą w G. – z wnioskiem o udzielenie kredytu konsolidacyjnego na dowolny cel w kwocie 102.000 zł. Jako walutę kredytu powodowie wskazali franka szwajcarskiego ((...)).

W dniu składania wniosku o kredyt konsolidacyjny powodowie zatrudnienia byli na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony i z tego tytułu osiąkali dochód w złotych.

Wniosek o kredyt w pkt 5 ppkt 6 zawierał oświadczenie powodów dotyczące ryzyka wynikającego ze zmiennej stopy procentowej i akceptacji tego ryzyka. Natomiast wniosek w pkt 5 ppkt 7 zawierał oświadczenie powodów o ponoszeniu przez kredytobiorców ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty oraz zmiany wysokości spreadu walutowego, w przypadku zaciągnięcia kredytu indeksowanego w walucie obcej oraz przyjęciu i akceptacji tego ryzyka przez kredytobiorców.

Ponadto, powodowie w dniu 28.03.2011 r. podpisali oświadczenie, że zapoznali się z informacją dla wnioskodawców o ryzyku zmiennej stopy procentowej, ryzyku kursowym, ryzyku zmiany spreadu walutowego oraz ryzyku zmian cen rynkowych nieruchomości. Ponadto oświadczyli, że po zapoznaniu się z informacją o ryzykach związanych z kredytem indeksowanym do waluty obcej odrzucili ofertę Banku udzielenia im kredytu w PLN.

(dowód: wniosek o kredyt z zał. k. 96-104, informacja dla wnioskodawców z zał.– k. 105-107, zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach – k. 109-112 zeznania powodów – k. 264-265)

Pozwany po dokonaniu analizy wniosku powodów o kredyt konsolidacyjny wydał pozytywną decyzję kredytową.

(dowód: notatka kredytowa – k. 114-115, informacja o decyzji kredytowej – k. 116, notatka systemowa – k. 117, bankowy raporty kredytowy – k. 119-128)

W dniu 6 maja 2011 r. strony podpisały umowę kredytu konsolidacyjnego (...) nr (...)11- (...), która składała się z części szczególnej umowy (...) oraz części ogólnej umowy (...). Na jej podstawie Bank udzielił powodom kredytu w kwocie 102.000 zł z zastrzeżeniem, że ostateczna wysokość zobowiązania kredytobiorcy do spłaty wyrażona w (...), określona będzie po wypłacie całej kwoty kredytu i po przeliczeniu na tę walutę po kursie jej kupna, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniach i momentach poszczególnych uruchomień środków (§ 1 ust. 1 (...), § 1 ust. 2 pkt 2 (...)). Przeznaczenie kredytu zostało określone jako dowolny cel (§ 1 ust. 2 (...)). Kredyt został udzielony na okres od dnia zawarcia umowy do 15.04.2041 r. (§1 ust. 3 (...)).

Zgodnie z § 4 ust. 1-4 (...) wypłata kredytu miała nastąpić w PLN jednorazowo w terminie 5 dni od spełnienia przez Kredytobiorcę warunków uruchomienia kredytu opisanych w § 4 ust. 5 (...). Zgodnie z § 12 ust. 2 (...) wypłata środków miała nastąpić w formie i na rachunek Bankowy wskazany w dyspozycji kredytobiorcy, na podstawie pisemnego wniosku. Strony ustaliły, że kredyt konsolidacyjny jest udzielany w złotych (§ 1 ust. 1 (...)).

W § 2 ust. 1 (...) wskazano, że oprocentowanie kredytu ustalane jest według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę odpowiedniej stopy bazowej oraz marży Banku. Ryzyko, związane ze zmienną stopą procentową ponosi kredytobiorca (§ 2 ust. 1 (...)). Zgodnie z § 2 ust. 2 pkt 3 stopa bazowa odpowiada obowiązującej w ostatnim dniu roboczym przed dniem uruchomienia środków stawce LIBOR 3 M w przypadku kredytów indeksowanych do USD lub (...). Strony ustaliły, że oprocentowanie kredytu wynosi 5,185 % p.a. (w przypadku uruchamiania środków w dniu podpisania umowy), zaś marża Banku w dniu udzielenia kredytu wynosi 5 % w stosunku rocznym (§ 1 ust. 4 - 5 (...)). W zakresie marży umowa przewidywała, że ulega ona obniżeniu o 1 p.p. po ustanowieniu docelowego zabezpieczenia spłaty kredytu tj. po uprawomocnieniu się wpisu hipoteki na rzecz banku (§ 1 ust. 6-7 (...), § 4 ust. 2 (...)). Rzeczywista roczna stopa procentowa ustalona została na 5,04 % p.a. (§ 1 ust. 10 (...)).

Splata kredytu miała nastąpić w złotych, w równych ratach kapitałowo-odsetkowych. Splata kredytu następować miała zgodnie z harmonogramem spłat w drodze potrącenia przez Bank środków zgromadzonych na rachunku złotowym (...) (§ 5 (...), § 17 ust. 2 (...)). W przypadku spłaty kredytu w złotych, splata następuje w równowartości kredytu wyrażonych w walucie obcej, przy czym do przeliczenia wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 17 ust. 3 (...)).

Wszystkie zmiany umowy mogły być dokonywane na piśmie w formie aneksu pod rygorem nieważności umowy, z wyłączeniem zmiany oprocentowania kredytu, stawek opłat i prowizji, wysokości oprocentowania dla zadłużenia przeterminowanego, danych osobowych kredytobiorcy oraz adresu nieruchomości stanowiącej przedmiot zabezpieczenia (§ 29 (...)).

W części ogólnej umowy zostały zawarte postanowienia odnoszące się do kredytu indeksowanego do waluty obcej:

- w przypadku wypłat w złotych, kwota transzy po wypłaceniu przeliczana jest przez Bank na walutę, do jakiej kredyt jest indeksowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu i w momencie wypłaty (§ 16 ust. 4 (...)),

- na wysokość kwoty zobowiązania kredytobiorcy oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej, mają wpływ zmiany kursów walut oraz zmiany spreadu walutowego w trakcie okresy kredytowania tj. różne kursy w dniach kolejnych wypłat transz (§ 1 ust. 2 pkt 3 (...)),

- ryzyko związane ze zmianą kursu waluty oraz zmianą wysokości spreadu walutowego ponosi kredytobiorca z uwzględnieniem w szczególności § 14 ust. 3 i 4 oraz § 23 ust. 4 (...) (§ 1 ust. 2 pkt 4 (...)).

(dowód: umowa k. 21-30)

Umowa kredytu nie była negocjowana między powodami, a poprzednikiem prawnym pozwanego.

(dowód: zeznania powoda k. 264-265)

Powodom został wypłacony kredyt w kwocie 102.000 zł stanowiącej równowartość kwoty 34.232,78 CHF po przeliczeniu po kursie 2, (...). Z kwoty udzielonego kredytu bank pobrał prowizję w wysokości równowartości kwoty 2.040 zł.

Powodowie w okresie od dnia 15.06.2011 r. do dnia 19.04.2021 r. dokonali spłaty w łącznej wysokości 4.763,84 zł oraz 17.489,06 CHF.

(dowód: zaświadczenie z dnia 20.04.2021 r. – k. 31-34, wniosek o wypłatę – k. 130-131)

Powodowie pismem z dnia 18.05.2021 r. wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 7.682,84 zł oraz kwoty 17.489,06 CHF w związku z nieważnością umowy kredytowej nr (...).

(dowód: wezwanie do zapłaty wraz z potwierdzeniem nadania i potwierdzeniem odbioru – k. 41-44)

Pozwany jest następcą prawnym (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G.. (dowód: odpis KRS pozwanego – k. 85-94, bezsporne)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie powodów o ustalenie, że umowa nr (...) o kredyt konsolidacyjny N.-H., zawarta w dniu 6 maja 2011 r., pomiędzy powodami, a (...) Bank (...) S. A. z siedzibą w G., którego następcą prawnym jest pozwany, jest nieważna uznano za zasadne. W ocenie Sądu, mimo, że sama konstrukcja umowy nie jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, to jednak zawiera ona postanowienia niedozwolone, których eliminacja skutkuje

obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą. W konsekwencji, podlegało również uwzględnieniu roszczenie powodów od zapłatę kwoty 4.763,84 zł oraz 17.489,06 CHF stanowiące sumę wpłat dokonanych przez powodów od dnia 06.05.2011 r. do 15.04.2021 r. jako świadczenia nienależnego. Powództwo podlegało oddaleniu jedynie w zakresie części dochodzonych odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonych kwot tj. za okres od 29 maja 2021 do dnia 07 listopada 2022 r. Ponadto, postępowanie została umorzona co do żądania pozwu w kwocie 2.919 zł z uwagi na cofnięcie powództwa wraz z zrzeczeniem się roszczenia przez powodów w tym zakresie.

Sąd dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w oparciu o załączone do akt i niekwestionowane przez strony dokumenty oraz zeznań świadków i powodów nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Świadek W. S. (k. 197-207) wskazał, że nie uczestniczył w procesie udzielania kredytu powodom. Zaś świadkowie K. S. (k. 217-226) oraz M. A. (k.230-240) z uwagi na upływ czasu nie pamiętali czy uczestniczyli przy zawarciu umowy przez powodów. Zeznania wszystkich świadków dotyczyły ogólnej procedury udzielenia kredytów i ustalania kursów walut w (...) Bank (...) S.A.

Powodowie w pierwszym rzędzie domagali się ustalenia nieważności umowy nr (...) o kredyt konsolidacyjny N.-H. zawartej w dniu 6 maja 2011 r. oraz zapłaty. Jako żądanie ewentualne powodowie zgłosili żądanie ustalenia nieważności umowy nr (...) o kredyt konsolidacyjny N.-H. zawartej w dniu 6 maja 2011 r. W przypadku nie uwzględnienia powyższych żądań wnieśli o zapłatę kwoty z tytułu nieważności umowy. Tytułem zaś ostatniego z roszczeń ewentualnych żądali ustalenia, że nie wiążą ich postanowienia § 5 ust. 3 Części Szczególnej Umowy oraz postanowienia § 1 ust. 2 pkt 2 oraz § 17 pkt. 3 Części Ogólnej umowy nr (...) oraz zapłaty kwoty stanowiącej nienależnie pobrane kwoty w związku z utrzymaniem umowy po wyeliminowaniu z niej klauzul abuzywnych.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że powodowie mieli interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy czy bezskuteczności poszczególnych jej postanowień na podstawie art. 189 k.p.c. Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu powodowie mają interes prawny w wystąpieniu z żądaniem pozwu, a polega on na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne).

Dla oceny zasadności roszczeń powodów konieczne zatem będzie ustalenie następującej kolejności:

- dokonanie oceny, czy zawarta umowa jest ważna i jaki jest jej rzeczywisty charakter,

- analiza umowy w zakresie zawarcia w niej klauzul abuzywnych dot. mechanizmu indeksacji ewentualnego wpływu ww. klauzul na dalszy byt prawny całej umowy bądź jej poszczególnych postanowień,

- zasadność roszczeń o zapłatę.

Zgodnie z treścią przepisów art. 58 § 1-3 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Kredyt udzielony powodom miał charakter kredytu indeksowanego. Kwota kredytu była ustalona w PLN i dopiero w efekcie zabiegu waloryzacyjnego przeliczono ją na (...). Fakt jej zawarcia, co do zasady nie był między stronami sporny. Sąd w zakresie treści umowy i czynności ją poprzedzających oparł się na dokumentach złożonych przez obie strony, w tym umowie kredytu, jak również zeznaniach powodów i świadków. Sporne były natomiast między stronami jej określone postanowienia oraz inne około kontraktowe czynności wzajemne stron. Sąd, zatem w pierwszej kolejności odnie się do samej umowy kredytu, która ze swej istoty charakteryzuje się skomplikowaną siatką pojęć zawartych w jej postanowieniach.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1896) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Zawarta przez strony 6 maja 2011 r. umowa jest właśnie taką umową kredytu. W wykonaniu umowy bank wydał (udostępnił) kredytobiorcy określoną sumę kredytową w złotych. Kredytobiorca zaś był zobowiązany do zwrotu w ratach kredytowych, z odsetkami i należnościami okołoumownymi. Zawarte w niej były przedmiotowo istotne elementy umowy kredytowej. Bank udzielał kredytu w kwocie 102.000 zł, a kredytobiorca miał to zwrócić w miesięcznych równych ratach do dnia 16.04.2041 r.

Oceny postanowień przedmiotowej umowy nie zmienia fakt, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednie do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie (...).

Art. 358¹ § 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Zważywszy, że postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości,

że strony zamierzały zawrzeć umowy kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r.

Istotą kredytu indeksowanego - z którym mamy do czynienia na gruncie niniejszej sprawy - jest dodatkowo to, że strony umówiły się, że kwota kapitału kredytu wyrażona początkowo w walucie polskiej (102.000 zł) zostanie, w drodze indeksacji, przeliczona na walutę obcą i oprocentowana w sposób wskazany z umowie. Powodowie wnioskowali o kredyt określając jego kwotę jako indeksowaną do waluty wymiennej, tj. franka szwajcarskiego (...), który został wypłacony zgodnie z umową w złotych polskich, zaś wysokość zadłużenia w walucie kredytu (...), obliczana była według kursu kupna waluty względem waluty krajowej tj. złotych polskich, w momencie wypłaty jej środków pieniężnych (§ 1 ust. 1 (...) oraz § 1 ust. 2 pkt 2 (...)). W momencie wypłaty kredytu w złotych polskich, po stronie powodów powstało zatem zobowiązanie do zwrotu równowartości tej kwoty w walucie indeksacji.

W świetle postanowień umowy kredytu z dnia 6 maja 2011 r. nie budzi zatem wątpliwości, że strony zgodnie postanowiły, że kredyt adekwatnie do postulatu powodów zostanie im udzielony i wypłacony w złotych polskich i w tej samej walucie będzie odbywała się jego spłata, przy założeniu jednak, że w obu przypadkach będzie on indeksowany do kursu waluty obcej, czyli franka szwajcarskiego.

W świetle powyższego przyjąć należy, że faktyczna wysokość zobowiązania powodów w chwili podpisywania umowy była znana. Kwota udzielonego kredytu została ściśle oznaczona w umowie – 102.000 zł. Kredytobiorcy zobowiązani byli do zwrotu tego świadczenia (udzielonego i wykorzystanego kredytu), tyle że według wartości ustalonej w klauzuli indeksacyjnej, dopuszczalnej z punktu widzenia art. 69 Prawa bankowego. W sposób oczywisty jest to związane z ryzykiem, że na przestrzeni obowiązywania umowy dojdzie do zmiany wartości tej waluty w porównaniu do polskiego złotego. Ryzyko to rekompensowane jest niższym oprocentowaniem tego typu kredytów. Różnica pomiędzy kursem kupna, a kursem sprzedaży waluty jest też oczywista dla każdego przeciętnego konsumenta. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 maja 2012 r., wydanym w sprawie o sygnaturze akt II CSK 429/11, biorący kredyt, zwłaszcza długoterminowy z przeliczeniem zobowiązań okresowych (rat spłacanego kredytu) według umówionej waluty (klauzula walutowa) ponosi ryzyko polegające albo na płaceniu mniejszych rat w walucie kredytu, albo większych, niż to wynika z obliczenia w tej walucie, gdyż na wysokość każdej raty miesięcznej wpływa wartość kursowa waluty kredytu w stosunku do waloryzacji tego kredytu. Oznacza to, że w umowę kredytu bankowego co do zasady wpisana jest niepewność co do wielkości ostatecznych kosztów udzielonego kredytu, które wiążą się z jego udzieleniem i które ostatecznie obciążą kredytobiorcę.

Wykorzystanie mechanizmu indeksacji, w ocenie Sądu, co do zasady nie narusza natury kredytu i przepisów Prawa bankowego. Umowy kredytów indeksowanych do waluty mogą być zawierane również obecnie - po nowelizacji Prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r., która weszła w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. (Dz. U. z 2011.165.984), jednak od tego czasu w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, element przedmiotowo istotny umowy stanowi też zawarcie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a). Umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej mogły i nadal mogą funkcjonować w obrocie i same w sobie nie są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy - prawo bankowe.

Przedstawione okoliczności pozwalają uznać, że powodowie mieli świadomość zarówno rodzaju zawartej z pozwanym umowy kredytu, jak też wiążących się z tym konsekwencji prawnych i finansowych. Przed zawarciem umowy podpisali oświadczenie zawarte we wniosku o kredyt, że zapoznali się z informacją, że zaciągając zobowiązanie w walucie obcej

narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych i ryzyko zmiennej stopy procentowej (k. 105-106). Powód A. D. zeznając wskazał „Informowano nas, że kurs (...) będzie kursem banku.” (k. 265).

Nadto umowa stron jest dopuszczalna w świetle treści art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierając umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie był zatem to w żadnej mierze kredyt udzielony w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie powodowie pozyskiwali środki na spłacenie pozwanemu kwoty kredytu, a nadto jak pozwany księgował te kredyty w swoich księgach rachunkowych po ich udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Umowy tego rodzaju wiążą się ze znacznym ryzykiem dla kredytobiorców, ale na poziomie porównywalnym z niewątpliwie dopuszczonym przez prawo kredytem walutowym, wypłacanym i spłacanym w (...). Powodowie zawierając umowę nie znajdowali się w nietypowej sytuacji, w szczególności nie działali w warunkach konieczności finansowej. Również właściwości osobiste powodów nie wskazują na wykorzystanie wyjątkowej przewagi banku.

Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

Odnosząc się z kolei do podniesionych przez powodów zarzutów dotyczących niedozwolonego charakteru poszczególnych postanowień umowy należy wskazać, co następuje.

Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego. Zgodnie bowiem z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 oraz wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

Konieczne jest też ustalenie czy opisane wyżej postanowienia dotyczą świadczeń głównych stron czy tylko się do nich pośrednio odnoszą.

Przez „główne” świadczenia stron rozumiano przede wszystkim te, które są objęte postanowieniami przedmiotowo istotnymi danej umowy nazwanej (tak też M. Jagielska, Niedozwolone klauzule; M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: System PrPryw, t. 5, 2019, s. 804; ponadto wyr. SN z 8.6.2004 r., I CK 635/03, Legalis; wyr. SA w Warszawie z 29.12.2010 r., VI ACa 403/10, Legalis). W praktyce oznaczać to będzie najczęściej postanowienia "określające" cenę albo wynagrodzenie (przede wszystkim wysokość), na co przepis wprost wskazuje, oraz "określające" świadczenie wzajemne przedsiębiorcy (towar, usługę). Przy ustalaniu, czy dane postanowienie określa "główne" świadczenie strony, zwłaszcza w przypadku umów nienazwanych, za użyteczne należy uznać dokonane w polskiej doktrynie rozróżnienie **świadczeń "głównych" i "ubocznych"** (zob. np. R., O., Zobowiązania 2014, s. 49). Na tej podstawie wypadnie np. uznać, że postanowienie dotyczące odsetek należnych w przypadku opóźnienia zapłaty ceny nie "określa" świadczenia głównego w postaci ceny, tylko dotyczy świadczenia ubocznego. Podobnie rzecz się przedstawia, gdy chodzi o klauzule, których zastosowanie wywiera wpływ na wysokość świadczenia "głównego", np. klauzule waloryzacyjne (tak M. Jagielska, Niedozwolone klauzule; M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: System PrPryw, t. 5, 2019, s. 806; zob. też post. SN z 6.1.2005 r., III CZP 76/04, Prok. i Pr. 2005, Nr 11, poz. 40; uchw. SN z 29.6.2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, Nr 7–8, poz. 87; wyr. SA w Warszawie z 16.1.2019 r., V ACa 814/17, Legalis; odmiennie K. Zagrobelny, w: Gniewek, Machnikowski, Komentarz KC 2017, s. 743). Zakres zastosowania wyłączenia ogranicza także, fakt posłużenia się przez ustawodawcę terminem "postanowienie określające główne świadczenie", a nie "dotyczące" takiego świadczenia. Ten ostatni termin wydaje się szerszy. Nie jest zatem zasadne stawianie znaku równości między tymi terminami (tak Ł., Ochrona 2001, s. 99); zob. też wyr. (...) z 30.4.2014 r. (C-26/13, Á. K. i H. R. v. (...), EU:C:2014:282). Powyższe oznacza, że sformułowanie "postanowienia określające główne świadczenia stron" należy co do zasady rozumieć wąsko (por. wyr. SA w Łodzi z 20.7.2017 r., I ACa 1512/15, orzeczenia.ms.gov.pl; wyr. SN z 8.6.2004 r., I CK 635/03, L.; wyr. SA w Katowicach 20.12.2017 r., I ACa 538/17, L.. Ponadto zob. wyr. SN z 8.11.2012 r., I CSK 49/12, L., oraz wyr. SN z 4.11.2011 r., I CSK 46/11, L., w których przyjęto, że zasięg pojęcia "świadczenie główne" musi być zawsze ustalany in casu z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy) (patrz: KC T. I red. Pietrzykowski 2020, wyd. 10/Popiołek).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...) na tle wykładni dyrektywy (...), i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

W niniejszej sprawie bezsporne było między stronami, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na wyciągnięcie wniosku przeciwnego.

Przechodząc do oceny postanowień wskazywanych przez powodów jako niedozwolone, wskazać trzeba, że dotyczyły tzw. mechanizmu indeksacji. Przewidywały, że wysokość zobowiązania stron będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na (...) według kursu kupna danej waluty zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w banku w dniach i momentach poszczególnych uruchomienia środków (§ 1 ust. 2 pkt. 2 (...)). Następnie kredyt miał być spłacany w PLN, a raty miały być przeliczane na (...) według kursu sprzedaży danej waluty zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§5 ust. 3 (...), § 17 (...)).

Bezsporne mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób w umowie. Jak wskazują zeznania powoda A. D. powodowie nie mieli przy wiedzy przy zawieraniu umowy oraz w trakcie jej

wykonywania w jaki sposób pozwany ustala kurs waluty „Nie wiedziałem jaki mechanizm będzie stosował bank, do ustalenia kursu. Nie miałem możliwości ustalić czy bank ustalał kurs prawidłowo, czy nieprawidłowo” (k. 265v).

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że umowa stron została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powodowie mogli wybrać rodzaj kredytu, który najbardziej im odpowiadał, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, natomiast nie uzgadniano z nimi wszystkich pozostałych postanowień, w szczególności nie uzgadniano kwestii w jaki sposób zostanie ustalony kurs waluty przeliczeniowej.

Świadek W. S. w odpowiedzi na pytanie czy powodom został wyjaśniony sposób tworzenia kursów waluty w tabelach kursowych wskazał „Nie. Pracownicy Oddziałów nie mieli informacji na temat procedury tworzenia kursów walutowych.” (k. 200 – pytanie nr 16). Ponadto świadek ten wskazał, że możliwość negocjacji kursu (...) po którym wypłacany kredyt mieli możliwość klienci wysokoobrotowych kredytów powyżej 500.000 zł (k. 204v – pytanie nr 21).

Powód A. D. zeznał z kolei że „Nie mieliśmy możliwości kształtowania tej umowy, ona była przygotowana przed podpisaniem i przesłana nam na maila. Nie wnosiliśmy o negocjację umowy.” (k. 265).

W tym stanie rzeczy nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie. Nie zostało wykazane aby powodowie mogli cokolwiek istotnego dla konstrukcji tej umowy negocjować.

Oznacza to, że te postanowienia nie były uzgodnione indywidualnie z powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Z uwagi na to, że powodowie wskazywali, że ww. postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów. Kwestionowane postanowienia przewidują indeksację kredytu kursem waluty obcej i odwołują się do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalane są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Trudno uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczająco jednoznaczne. Podkreślenia wymaga, że kwestionowane postanowienia wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku wypowiedzenia. Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank. Nie zmienia tego okoliczność, że w pewnym zakresie Bank mógł doznawać pewnych ograniczeń dotyczących wyznaczania kursu z uwagi na działania regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż nadal były to czynniki niezależne od kredytobiorcy, na które kredytobiorca nie miał żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczania) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (vide uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu w walucie obcej, na którą ma być przeliczony po wypłacie w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależy bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorca (powodowie) miał ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu w PLN, skoro kursy wymiany określić miał Bank. Co więcej, uprawnienie do określania kursów wymiany dawało Bankowi możliwość wpływania na wysokość zobowiązania do spłaty w PLN w całym okresie wykonywania umowy. W sposób dowolny mógł kształtować wysokość zobowiązania powodów w walucie, w jakiej spłacali kredyt. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować podwyższeniem kursu sprzedaży przyjętego do rozliczenia spłat kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powódki w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości jej zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Nie ma zaś znaczenia, czy z możliwości tej Bank korzystał, ani to, czy w toku wykonywania umowy zmienił swoje zasady na bardziej transparentne. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (vide uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorcy. Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń, a wnioski pozwanego w tym zakresie pominięto (wniosek o opinię biegłego zawarty w odpowiedzi na pozew).

Nie niweczy tego okoliczność, że wypłata kredytu teoretycznie mogła nastąpić w walucie innej niż PLN. Jednak w (...) wskazano wprost, że kredyt jest udzielany w złotych. W związku z powyższym nawet wypłata kredytu w innej walucie niż PLN wiązałaby się z dokonywaniem przeliczeń kursowych. Nie zmienia tego również okoliczność, że Bank miał w swoje ofercie możliwość zawarcia umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym, w której jedną z opcji były negocjowane transakcje wymiany walut wymienialnych.

Po pierwsze, postanowienia takiej umowy nie były elementem umowy kredytu, lecz kreowały odrębny stosunek zobowiązaniowy.

Po drugie, realizacja takiej wymiany walut nie mogła nastąpić na etapie zawierania umowy kredytu, lecz dopiero na etapie jej wykonania, a – jak wskazano wyżej – oceny abuzywności postanowień umownych dokonuje się na datę zawarcia umowy.

Po trzecie, kredytobiorca mógł negocjować kurs, według którego miało nastąpić przeliczenie salda kredytu, które określono w (...) jak również kurs waluty dla przeliczenia poszczególnych spłat. Jednak, możliwość negocjowania kursu dotyczyła zatem wyłącznie etapu wykonania umowy, przy czym dostrzec trzeba, że realizacja tej możliwości również zależała wyłącznie od Banku, który decydował o tym, czy zaakceptuje ewentualne propozycje kredytobiorcy co do kursu waluty.

Podsumowując, nawet zawarcie umowy ramowej przy okazji zawierania umowy kredytu nie zmieniało tego, że saldo kredytu oraz raty spłaty, które określono w (...), były ustalane według kursu, którego wysokość zależała wyłącznie od woli Banku, który mógł zaakceptować propozycje kredytobiorcy, a w przypadku braku takiej akceptacji i tak stosowałby własną tabelę.

Oceny powyższej nie zmienia również okoliczność, że spłata kredytu mogła nastąpić zarówno w walucie kredytu, jak i w innej walucie. Możliwość taka nie eliminowała bowiem zaburzenia równowagi stron, do której dochodziło na etapie ustalenia salda kredytu po kursie zależnym wyłącznie od Banku.

W świetle powyższych okoliczności w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały jej zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,

rażąco naruszając jej interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. i w związku z tym nie wiążą powodów.

Wylimitowanie wskazanych zapisów i związanie stron umową w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących indeksacji kredytu oznaczałoby, że kwota kredytu wypłaconego powodom powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...) dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie (...):

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

d) w przypadku ustalenia, że wylimitowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wylimitowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (vide wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie(...), J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33).

Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wypłata kredytu i jego spłata początkowo następowała bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną).

W ocenie Sądu brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje koniecznością wylimitowania z umowy całego mechanizmu indeksacji, który - określony przy pomocy

niedozwolonych postanowień dotyczących kursu wymiany - jawi się w całości jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interesy kredytobiorcy - konsumenta.

W konsekwencji, uznanie za niedozwolone klauzul wskazywanych przez pozwanego skutkuje również uznaniem za niedozwolony całego mechanizmu indeksacji, którego wyrazem są w szczególności postanowienia § 5 ust. 3 (...) oraz § 1 ust. 2 pkt 2 i § 17 ust. 3 (...).

Eliminacja wyłącznie klauzul abuzywnych odnoszących się do mechanizmu indeksacji skutkowałaby tym, że przedmiotowa umowa w dalszym ciągu nadalaby się do wykonania, jednakże w umowie nie zostało w sposób precyzyjny określone oprocentowanie kredytu.

W umowie zostało ustalone oprocentowanie zmienne. Oprocentowanie stanowiło sumę marży banku oraz odpowiedniej stopy bazowej (§ 2 ust. 1 (...)). Sposób ustalania odpowiedniej stopy bazowej został określony w § 2 ust. 2 pkt 3 umowy i odnosił się do stawki LIBOR 3- miesięczny w przypadku kredytów indeksowanych do USD lub (...). Nie wskazano jednak jakiej waluty dotyczy LIBOR 3M. Wskaźnik ten jest publikowany osobno dla każdej z walut indeksacyjnych. Jest różny dla każdej z nich w tym samym okresie. W umowie bank nie wskazał, że dotyczy on (...). Nie sposób więc zastosować (...) z tej właśnie waluty. Wobec odpadnięcia mechanizmu indeksacji nie sposób domyślać się tej właśnie waluty, jako źródła odniesienia wskazanej stopy referencyjnej.

W efekcie usunięcia mechanizmu indeksacji z umowy, kredyt przestaje być indeksowany do waluty obcej. Z tego względu, strony umowy mogą domyślać się jedynie, że walutą o której mowa to (...). Umowa zawarta pomiędzy konsumentem, a przedsiębiorcą powinna być tak skonstruowana, aby zawierała precyzyjne i zrozumiałe postanowienia. W związku z powyższym nie może być wykonywana, ponieważ główne świadczenie stron – oprocentowanie kredytu nie może zostać określone w sposób jednoznaczny. W takiej sytuacji utrzymanie umowy jest niezasadne.

Z uwagi na brak sposobu określenia oprocentowania nie jest zachowany element odpłatności umowy kredytu, a ustalone raty w PLN nie dają się wyodrębnić. Eliminacyjny skutek pominięcia klauzul abuzywnych, przy zastosowanych zapisach umownych nie pozwala wykonywać umowy.

Z uwagi na powyższe w punkcie II wyroku, na podstawie art. 189 k.p.c. przy zastosowaniu art. 385¹ k.c. Sąd ustalił, że umowa nr (...) o kredyt konsolidacyjny N.-H. zawarta w dniu 6 maja 2011 r. pomiędzy powodami, a (...) Bank (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w G., którego następcą prawnym jest (...) Bank (...) S.A. w W., jest nieważna. Sąd uznał, że wobec dalszego braku możliwości wykonywania umowy powodowie mieli interes prawny w ustaleniu treści stosunku prawnego łączącego ich z pozwanym.

Z uwagi na powyższe w oparciu o art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 4.763,84 zł i 17.489,06 CHF, o czym orzekł jak w pkt. III sentencji wyroku.

Powyższa kwota stanowi sumę wszystkich świadczeń otrzymanych przez pozwanego od powodów w okresie od dnia 06.05.2011 r. do 15.04.2021 r. Powyższa kwota nie była sporna między stronami, wynikała ona z dokumentu złożonego do akt sprawy przez powodów, a sporządzonego przez pozwanego. Na rozprawie w dniu 27.12.2022 r. pozwany przyznał, że kwoty wskazywane przez powodów zostały przez nich wpłacone na rzecz pozwanego (k. 274). Dokonanie zsumowania wpłat dokonanych przez powodów nie stanowi skomplikowanego działania matematycznego. Z tego względu Sąd pominął wnioski powodów o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości finansowej jako nieistotny dla rozstrzygnięcia.

Zgodnie z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie III CZP 6/21, w przypadku następczej nieważności umowy kredytowej po obu jej stronach powstają odrębne roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Ostatecznie zatem świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od siebie, bez konieczności badania z urzędu, czy ich wzajemna wysokość prowadzi do powstania stanu wzbogacenia, który byłby

miarą zwrotu różnicy między tymi świadczeniami. Sąd Najwyższy nadał wskazanej uchwale moc zasady prawnej, co oznacza, że będzie ona stosowana przez ten sąd również w innych sprawach.

Bezzasadne byłoby przy tym powoływanie się na przez Bank na brak obowiązku zwrotu świadczenia z uwagi na przepisy art. 411 k.c., gdyż w pkt. 1 tej regulacji wyraźnie wskazano, że nie dotyczy on sytuacji, w której zwrot ma dotyczyć świadczenia spełnionego m.in. w wykonaniu nieważnej czynności prawnej – jak w sprawie niniejszej.

Strona powodowa spłacając kredyt nie spełniała również świadczeń z tytułu umowy przed nadejściem terminu ich wymagalności (art. 411 pkt 4 k.c.), skoro z uwagi na nieważność umowy nie była zobowiązana do takich spłat, a co najwyżej do zwrotu świadczenia nienależnego, jakim stała się wypłacona im kwota kredytu.

Powodowie żądali zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od żądanych kwot 4.763,84 zł oraz kwoty 17.489,06 CHF od dnia 29 maja 2021 r. do dnia zapłaty i to żądanie zostało uwzględnione jedynie w części – co do zasądzenia odsetek za opóźnienie jednakże od innej daty początkowej. Żądanie powodów zostało uznane przez Sąd za zasadne od dnia 08.11.2022 r. tj. od dnia rozprawy, podczas której powodowie zostali pouczeni przez Sąd o skutkach związanych z ustaleniem nieważności stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu i zapłaty z tego tytułu. Do tego czasu powodowie, jako konsumenci mogli po pouczeniu Sądu wyrazić chęć kontynuowania umowy i cofnąć powództwo. Tak więc ostatecznie dopiero z tą chwilą pozwany znalazł się w opóźnieniu.

Należy tu podkreślić, iż rozwiązanie to nie statuuje powodów jako konsumentów w sytuacji gorszej niż innych uczestników obrotu. Jest ono właśnie konsekwencją wynikającą z uprzywilejowania ich pozycji, w wyniku której jednostronnym oświadczeniem mogą spowodować rozerwanie węzła prawnego albo też utrzymanie zobowiązania.

W związku z tym, Sąd na podstawie art. 481 § 1 k.c. zasądził odsetki za opóźnienie od kwoty 4.763,84 zł oraz kwoty 17.489,06 CHF od dnia 08.11.2022 r. do dnia zapłaty, o czym orzekł w **punkcie III sentencji wyroku**, zaś w pozostałym zakresie żądanie o zasądzenie odsetek oddalił, o czym orzekł w **punkcie IV sentencji wyroku**.

Pismem z dnia 14.12.2022 r. powodowie cofnęli powództwo co do kwoty 2.919 zł wraz z zrzeczeniem się roszczenia (k.268). W ocenie Sądu czynności powodów nie jest sprzeczna z zasadami współzycia społecznego, z prawem ani nie zmierza do obejścia prawa, a więc dopuszczalna. Wobec skutecznego cofnięcia powództwa przez powodów, Sąd na podstawie art. 355 w zw. z art. 203 § 1 k.p.c. umorzył postępowania co do kwoty 2.919 zł, o czym orzekł jak w **punkcie I sentencji wyroku**.

Uwzględnienie tego żądania dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do żądań ewentualnych.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powodów w całości. Powodowie ulegli swemu żądaniu w nieznacznym zakresie tj. odnośnie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 4.763,84 zł oraz kwoty 17.489,06 CHF od dnia 29.05.2021 r. do dnia 07.11.2022 r.

Koszty procesu po stronie powodowej obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę skarbową za pełnomocnictwo (34 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (radca prawny) w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (5.400 zł) łącznie 6.434 zł.

Sąd nie znalazł podstaw do zasądzenia na rzecz powodów zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w sześciokrotnej wysokości stawki minimalnej, o co powodowie wnosili. Niniejsza sprawa nie wymagała ponad standardowego nakładu pracy ze strony pełnomocnika oraz licznej wymiany pism procesowych.

O odsetkach od zasądzonych kosztów procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c.

Z tego względu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 6.434 zł, o czym orzekł jak w **punkcie V sentencji wyroku**.